

Prikaz testa

Kate Swinburn, Gillian Porter, David Howard, Jelena Kuvač Kraljević, Karolina Lice, Ana Matić

Sveobuhvatni test za procjenu afazije CAT-HR

Naklada Slap: Jastrebarsko, 2020.

Sveobuhvatni test za procjenu afazije (CAT-HR) jezična je baterija namijenjena logopedima za procjenu jezičnih sposobnosti osoba s afazijom stečenom moždanim udarom. Osim kod osoba s afazijom može se primjenjivati i kod osoba s traumatskim oštećenjem mozga i progresivnom afazijom jer se potvrdila njegova primjenjivost u opisivanju jezičnog profila kod tih osoba. Logopedi koji provode CAT-HR moraju biti svjesni i upoznati sa svim posljedicama koje afazija ostavlja.

CAT-HR ispituje širok raspon jezičnih sposobnosti te se njime može dobiti i površan uvid u teškoće nejezičnih sposobnosti koje često prate afaziju, što može biti važno tijekom postupka procjene, u planiranju terapije i praćenju njezina napretka. Osim toga, *Upitnik za samoprocjenu* omogućava kliničaru da sazna informacije o utjecaju teškoća na svakodnevni život pojedinca, što je također važno prilikom usmjeravanja intervencije. CAT-HR pruža sliku jakih i slabih strana osobe s afazijom, ali se pri tome ne procjenjuje kako ih osoba s afazijom rabi ili koliko je osoba zbog njih ograničena u svakodnevnoj komunikaciji. Dakle, nije oblikovan kao test za procjenu funkcionalne komunikacije.

CAT-HR se sastoji od 34 zadatka podijeljena u 3 dijela: *Preglednik nejezičnih sposobnosti*, *Jezična baterija* (*Jezično razumijevanje*,

Jezična proizvodnja, *Čitanje i pisanje*) i *Upitnik za samoprocjenu* (US). *Preglednik nejezičnih sposobnosti* je prvi dio CAT-a-HR kojim se procjenjuju nejezične teškoće povezane s afazijom. Ovaj dio CAT-a-HR nije oblikovan da bi se dobio uvid u trenutačne nejezične teškoće, već da bi se bolje razumjela pozadina jezičnih teškoća u svrhu kvalitetnije procjene i planiranja intervencije osoba s afazijom. *Preglednik nejezičnih sposobnosti* se sastoji od ukupno 6 zadataka: *Prepolovljivanje linije*, *Semantičko pamćenje*, *Verbalna tečnost*, *Prepoznavanje*, *Upotreba simboličke geste*, *Računanje*. *Jezična baterija* središnji je dio testa kojim su obuhvaćene sve četiri jezične djelatnosti te se u skladu s tim ova baterija sastoji od: *Jezičnog razumijevanja* (5 zadataka), *Jezične proizvodnje* (8 zadataka) te *Čitanja i pisanja* (8 zadataka). *Upitnik za samoprocjenu* omogućava da osoba iznese svoja razmišljanja o tome kako je afazija utjecala na njezin svakodnevni život. Provedba *Upitnika* uspostavlja partnerstvo između osobe s afazijom i kliničara te omogućuje kliničaru da osvijesti prioritete u terapiji. *Upitnik* je podijeljen na 7 dijelova: *Djelatnost: Govorenje*, *Djelatnost: Razumijevanje*, *Djelatnost: Čitanje*, *Djelatnost: Pisanje*, *Utjecaj jezičnih sposobnosti na svakodnevni život*, *Slika o sebi* i *Emocionalne posljedice*.

Prilikom upotrebe CAT-a-HR treba se voditi sljedećim smjericama koje osiguravaju valjanost podataka prikupljenih ispitivanjem. Predviđeno vrijeme potrebno za ispitivanje je oko 90 minuta te se ispitivanje može provesti u dva terapijska dolaska. Međutim, razmak između ispitivanja ne smije biti veći od 10 dana. CAT-HR bi trebao biti proveden unutar tri do šest tjedana nakon moždanog udara, u razdoblju kada je osoba medicinski stabilna. CAT-HR može se ponovno provoditi na istoj osobi, ali isključivo u svrhu praćenja promjena u jezičnim sposobnostima i ne u razmaku kraćem od devet mjeseci. Treba imati na umu da, iako CAT daje uvid u cjelokupnu jezičnu izvedbu osobe s afazijom, on ne daje detaljne informacije o svakoj vrsti afazija s obzirom na težinu jezičnog poremećaja. Za tu namjenu postoje drugi testovi.

Na adaptaciji hrvatske inačice testa zajedno je radila skupina stručnjaka (pristup odbora, engl. *committee approach*). Ključna okosnica adaptacije hrvatske inačice bio je odabir odgovarajućih ispitnih čestica na temelju niza lingvističkih i psiholingvističkih obilježja.

Standardizacija CAT-a-HR temelji se na rezultatima 123 uredna govornika u dobi od 23 do 85 godina i 114 osoba s afazijom u dobi od 23 do 88 godina. Od osoba s afazijom 55 ih je ispitano u akutnoj fazi (u prva 3 mjeseca po stjecanju afazije) a 59 u postakutnoj fazi (4 do 12 mjeseci po stjecanju afazije). Koeficijen-

ti unutarnje konzistencije su za sve zadatke u *Pregledniku nejezičnih sposobnosti* i *Jezičnoj bateriji* umjereni do visoki. Test-retest pouzdanost na CAT-u-HR ispitana je testiranjem 22 osobe s afazijom 6 mjeseci nakon provođenja prvog ispitivanja. Pouzdanost se razlikuje od zadatka do zadatka, pri čemu je pouzdanost pojedinih zadataka prilično niska (npr. za zadatke u kojim ispitanici često postižu maksimalne rezultate, tj. u kojima dolazi do efekta stropa). Diskriminativna analiza je pokazala da rezultati na svih osam blokova točno klasificiraju 90,2% ispitanih osoba (82,1 % osoba s afazijom i 97,6% urednih govornika) u odgovarajuće skupine.

U interpretaciji rezultata potrebno je bruto rezultate pretvoriti u *T*-vrijednosti da bi se mogla dobiti potvrda prisutnosti afazije, odnosno stečenih jezičnih teškoća. Rezultati u jezičnoj bateriji grupiraju se u 8 blokova: *Razumijevanje govorenog jezika*, *Razumijevanje pisanog jezika*, *Ponavljanje*, *Imenovanje*, *Govoreni opis slike*, *Čitanje*, *Pisanje* i *Pisani opis slike*. Rezultati *Upitnika za samoprocjenu* grupiraju se u 2 bloka: *Sposobnost* i *Utjecaj*. Ukupno gledajući, može se zaključiti da CAT-HR daje učinkovitu, detaljnu, pouzdanu i valjanu procjenu jezičnih sposobnosti koja kliničarima pomaže usmjeriti terapiju kod osoba s afazijom stečenom moždanim udarom.

Nikolina Runje